

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK ÖN YARGI VE KALIP YARGILARIN TÜRKMENİSTANLI ÖĞRENCİLERE YANSIMALARI

Süleyman YURTTAŞ¹

Öz

Türkiye yakın bir tarihte Suriye'den gelen büyük bir göç dalgası ile karşılaşmış ve bu durum toplumsal, siyasi ve ekonomik sorunlara yol açmıştır. Göçe bağlı olarak, etnik merkeziliğin doğası gereği Türk toplumunda Suriyeli mülteciler ile ilgili birçok ön yargı ve kalıp yargı üretilmiştir. Çalışma, bu noktadan hareket ederek Suriyeli mültecilere yönelik oluşturulan ön yargı ve kalıp yargıların, Türkiye'de öğrenim gören Türkmenistan uyruklu üniversite öğrencilerine yansımalarını ortaya çıkarmayı amaçlanmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma tekniği olan odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılan ve Bayburt Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 21 Türkmenistan uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Odak grup görüşme sonuçlarına göre, Suriyeli mülteciler üzerinden üniversiteye sınavsız geçiş, ücretsiz ve ayrıcalıklı eğitim gibi konularda üretilen ön yargı ve kalıp yargılar, Türkmenistan uyruklu öğrencilere de yansıtılmakta ve onlar hakkında da benzer tutumlar sergilenmektedir. Araştırmada, kültürel yakınlık sayesinde Türkiye'de uyum ve toplumsal kabul konularında geçmişte büyük sorunlar yaşamadıkları halde Türkmenistan uyruklu öğrencilere yönelik bu tarzdaki tutumların onları olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Türkmenistan Uyruklu Öğrenciler, Suriyeli Mülteciler, Etnik Merkezilik, Ön Yargı, Kalıp Yargı, Göç*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, İTBF, Sosyoloji Bölümü, E-posta: syurttas@bayburt.edu.tr. ORCID: 0000-0002-0631-5252

YURTTAŞ, S. (2020). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilere Yönelik Ön Yargı Ve Kalıp Yargıların Türkmenistanlı Öğrencilere Yansımaları. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20(49) , 961-985. DOI: spcd.vi.614295

REFLECTIONS OF PREJUDICE AND STEREOTYPES TOWARDS SYRIAN REFUGEES UPON TURKESTANI STUDENTS IN TURKEY

Abstract

Turkey has faced a huge wave of immigration from Syria recently which caused a number of social, political and economic problems. Due to the nature of ethnocentrism, several prejudices and stereotypes about Syrian refugees emerged in Turkish society. In this respect, this study aims to investigate the reflections of these stereotypes and prejudices towards Syrian refugees on Turkestani students having university education in Turkey. In this study, it was used Focus Group Interview which is a qualitative research technique. Snowball sampling method was adopted for the study group consisting of 21 Turkmenistani students in Bayburt University. In order to analyze the obtained data, content analysis method was used. According to the results of focus group interviews, some prejudice and stereotypes produced through Syrian refugees such as university entrance without examination, free and privileged education are reflected upon Turkestani students and similar attitudes are also directed to them. The results showed that although Turkestani students in Turkey have not faced major cultural problems in the past due to their proximity to cultural harmony and social acceptance in Turkey, the prejudice and stereotypes towards Syrian refugees negatively affected them.

Keywords: *Turkestani Students, Syrian Refugees, Ethnocentrism, Prejudice, Stereotypes, Migration*

GİRİŞ

Bir toplum içinde yaşayan ve *yabancı* olarak tanımlanan bütün gruplar hâkim kültürün taşıyıcısı ve savunucusu olanlar tarafından aynı şekilde mi değerlendirilir? Yani Türk toplumu, şuan herhangi bir nedenle Türkiye sınırları içinde yaşayan Suriyelilere, İngilizlere, Japonlara, Afganlara, Mısırlılara ya da Türkmenistanlılara aynı gözle mi bakmaktadır? Peki, herhangi bir yabancı gruba ya da onun üyelerine (Suriyeli mülteciler) karşı var olan düşüncelerimiz başka bir grup (Türkmenistanlı öğrenciler) hakkındaki düşüncelerimizi etkiler mi?

Yukarıdaki sorulara farklı nedenlerden ötürü farklı cevapların verileceği şüphe götürmez; fakat bu çalışma özellikle ikinci soruya bilimsel bir cevap aramayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın odağında genel olarak Türkiye'de öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri uyruklu öğrenciler özel olarak da Türkmenistanlı öğrenciler yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de öğrenim gören Türkmenistanlı öğrencilere Türk toplumunun bakışını yine Türkmenistanlı öğrencilerin gözünden değerlendirebilmektir. Çalışmanın bir diğer ve temel amacı ise Türk toplumunda var olan Suriyeli mülteci algısının Türkmenistanlı öğrencilere yansımalarını ortaya çıkarabilmektir.

Çalışma temel olarak üç problem üzerine yoğunlaşmaktadır. Birincisi; Türkmenistanlı öğrencilere göre Türk toplumu, Türkmenistanlı öğrencileri nasıl değerlendirmektedir? İkincisi; yine Türkmenistanlı öğrencilere göre Türk toplumunda, Türkmenistanlı öğrencilere yönelik ön yargı ve kalıp yargılar nelerdir? Son olarak toplumda üretilen bu ön yargı ve kalıp yargıların Suriyeli mülteciler hakkında üretilen ön yargı ve kalıp yargılarla ilişkisi var mıdır?

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın sonuçlarına ve tartışmaya ışık tutabilmesi için bazı kavramların açıklamalarına ve konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalara değinilecektir.

Etnik Merkezilik, Ön yargı ve Kalıp Yargı

Bir toplum içerisinde herhangi bir nedenle *farklı* olarak görülenler; öteki (Bauman, 2010; Habermas, 2012), *yabancı* (Bauman, 2010; Simmel, 2016; Schütz, 2016), *onlar* (Bauman, 2010), *azınlık* (Giddens, 2012), *göçmen* (Giddens, 2012), *sıra dışı* (marjinal) (Park, 2016), *misafir*, *mülteci*, *sığınmacı* gibi isimlerle anılırlar. Her kavramın birbirinden farklı bir vurgusu ya da anlamı olsa da bu kavramların tamamı gruplar arasındaki farklılıkları ifade eder. Hâkim gruba

ait olmayan bireyleri ifade eden bu kavramlar, içeriğinde *biz* ve *onlar* ayrımını barındırır. Temel olarak bakıldığında bu farklılaştırmanın ve buna bağlı olarak farklı kavramlarla kimliklendirme çabasının altında etnik merkezlik yatar.

İnsanlar öteki kültürleri, kendi kültürüyle karşılaştırarak değerlendirir. Bu tutum etnosentrizm (etnik merkezlik) olarak adlandırılır (...) Etnosentrizm insan ilişkilerinden doğar (...) Benzerlik, rahatlık verirken, farklılık, rahatsızlık verir (...) Farklı inançları, değerleri ve davranışları bizim kendi değer ve inançlarımıza tehdit olarak algılarız (Newman, 2016, s. 55).

Kültür taassubu (Özkalp, 2017, s. 97), budunmerkezlik (Bilgin, 2003, s. 116) veya etnik merkezlik (ethnocentrism) Sumner'a (2002, s.13) göre insanların, diğer insanları kendi iç grubunun kültürüne göre değerlendirmesidir. Özkalp'e (2017, s. 97) göre bu değerlendirme, bir taraftan grup üyeleri arasındaki bağı arttırması açısından olumlu, diğer taraftan da kendi grubu dışındakileri küçümsemesi, dışlaması ve ayrımcılıklara neden olması açısından olumsuz özellikler taşır.

Etnik merkezliğin sağladığı olumlu ve neden olduğu olumsuz özellikler birbiriyle ilişkilidir. Hatta bunlar birbirinden doğar. Grup üyeleri arasındaki bağı ve dayanışmanın sağlanabilmesi için bizden olmayan dış gruba karşı bir düşmanlığın oluşması gerekir. "Dış gruba karşı (...) gösterilen düşmanlık, kuşku ve saldırganlık bir ön yargı doğurur." (Bauman, 2010, s. 58). Olumsuz özellikler taşıyan bu ön yargılar toplumda varlığını tek başına sürdürmez. Ön yargılar, kalıp yargılarla ilişkilenerken onlarla bütünleşir.

İnsanlar genellikle bir grubun hemen hemen bütün üyelerine (aralarındaki farkları gözetmeksizin) aynı karakteristik özellikleri yükleyerek genelleme yaparlar. Yapılan bu genellemeler kalıp yargıları oluşturur (Aronson vd., 2012, s. 752). Bu açıdan bakıldığında kalıp yargılar, insanların bir gruba yönelik inançlarıdır ve bir grubun özelliklerini çağırıştırır (Hortaçsu, 2014, s. 229).

Kalıp yargılar, kolektif bir kimlik oluşturmada ve bu kimliği korumada işlevseldir. Şöyle ki kolektif kimlik, sadece grup içinde gerçekleşen bir mesele değildir. Gruplar arası ilişkilerle ilgilidir. Böylece grup üyeleri kimliklerini diğer gruplarla olan ilişkileri içinde belirlerler (Jenkins, 2016, s. 129). İnsanlar ön yargıları ve kalıp yargıları kullanarak üyesi olduğu iç grubu olumlu yönde, üyesi olmadığı ve bazen düşmanca duygular beslediği dış grupları olumsuz yönde değerlendirir. Bu değerlendirmede kullanılan ön yargılar ve

kalıp yargılar, iç grubun değerlerinin ve ideolojilerinin oluşturulmasında ve bunların korunmasında ayrıca iç grubun olumlu değerlendirilmesinde önemlidir (Jenkins, 2016, s. 173).

Etnik merkezlikten doğan, onu besleyen ön yargılar ve kalıp yargılar sadece belirli bir dış gruba yönelik değildir. Cunningham ve arkadaşlarına (2004, s. 1333) göre etnik merkezci bir eğilim kendisini çeşitli dış gruplara yönelik ön yargılar arasındaki sürekli yüksek ilişki (korelasyon) ile göstermektedir. Yani insanlar dış grup olarak gördükleri birden fazla gruba yönelik benzer olumsuz duygular ve davranışlar sergileyebilir. Allport (1954, s. 68) da benzer bir görüşü savunur. Ona göre “en kesin olduğumuz gerçeklerden biri, bir dış grubu reddeden insanların diğer dış grupları reddetme eğiliminde olacağıdır. Eğer bir kişi Yahudi karşıtıysa, Katolik, Zenci ve herhangi bir dış grup karşıtı olabilir.”

Özetlemek gerekirse iç grup üyeleri, grup değerlerini oluşturma ve koruma konusunda dış gruplara ihtiyaç duyar. Kendi grubu dışında yer alan grupları yani dış grupları olumsuz özellikleri ile değerlendirir. Bu değerlendirme, dış grupların tamamını veya büyük bir bölümünü aynı şekilde ele alma ile sonuçlanır. Bir dış gruba atfedilen ön yargı ve kalıp yargılar gerekli durumlarda diğer dış gruplar için de kullanılabilir.

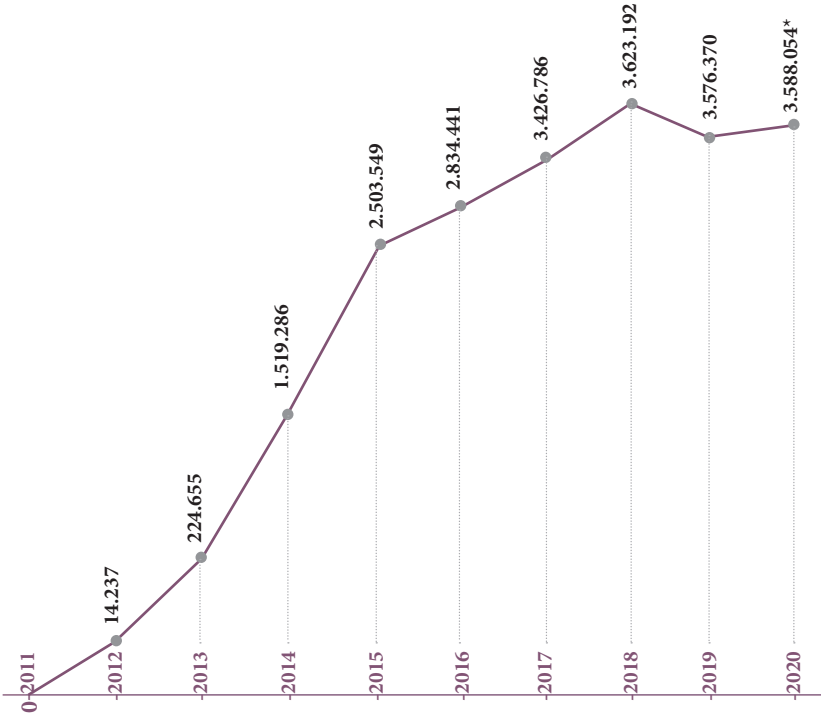
Türkiye’de Geçici Koruma² Kapsamındaki Suriyeli Mülteciler

2011 yılı Mart ayında gündeme gelen ve kamuoyunda *Arap Baharı* olarak bilinen olaylar sonrasında, Suriye bir iç savaşa sürüklenmiştir. Hayatları tehlikede olan Suriyelilerin bir bölümü ülkelerini terk ederek Lübnan, Ürdün,

² Yasal açıdan Türkiye’de bulunan Suriyeliler “geçici koruma” kapsamında değerlendirilmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliğine göre, geçici koruma, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı” ifade eder (Resmi Gazete, 22.10.2014). “Geçici koruma, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.” (<https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45> [Erişim tarihi: 28.05.2020]). Bununla birlikte, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin tanımlanmasında literatürde ve gündelik hayatta göçmen, mülteci, sığınmacı gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır. (Örneğin BM Mülteci Örgütü “mülteci” kavramını kullanmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> [Erişim tarihi: 28.05.2020])). Bu çalışmanın da bazı bölümlerinde, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yasal açıdan “geçici koruma” statüsünde bulunduğu göz ardı edilmeden, Türkiye’de bulunan Suriyelileri belirtmek için “mülteci” kavramı kullanılmıştır.

Irak, Mısır ve Türkiye gibi ülkelere göç etmeye başlamış ve bu gelişmelere bağlı olarak 2011 Nisan ayında Suriye'den Türkiye'ye Suriyeli mülteciler gelmeye başlamıştır (Tunç, 2015, s. 35-36).

2011'de başlayan göç dalgası Suriye'de yaşanan olumsuzluklar nedeniyle yıllar içerisinde artarak devam etmiştir. Aşağıdaki grafikte Türkiye'de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yıllara göre sayıları verilmiştir. 18.06.2020 tarihi itibarıyla 3.588.054 Suriyeli geçici koruma kapsamında Türkiye'de yaşamaktadır.

*18.06.2020. tarihi itibarıyla

Grafik 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler. Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> [Erişim tarihi: 24.06.2020].

Yıllar içerisinde artış gösteren Suriyeli mülteciler toplumsal, ekonomik, siyasi açılardan birçok soruna neden olmuştur. Suriyeli mültecilerin barınma, eğitim, sosyal olanaklar, istihdam gibi konularda yaşadığı sorunların yanında

Türk halkının Suriyeli mültecilere bakışı ve onları kabulü de tartışılmaya başlanmıştır. Siyasi partiler arasında ekonomik ve siyasi çekişmelerin konusu olan Suriyeli mültecilerle ilgili yazılı, görsel ve sosyal medyada farklı görüşler öne sürülmüş ve tartışmalar yapılmıştır.

Dış grup olarak Suriyeli Mülteciler

İnsanlar, yabancı biriyle ilk tanıştığında onun kimliğini tespit etmeğe çalışır. Bu, gündelik yaşamların sürdürülmesi için önemlidir Bunun yanında insanlar diğer insanların davranışlarını anlamak ve onları tahmin etmek de isterler. Diğer insanlar hakkındaki belirsizlikler kalıp yargılara bağlı yüklemelerin ortaya çıkmasına neden olur (Jenkins 2016: 174). İnsanlar, kendilerinin veya başka insanların yaptıkları davranışlara bazı nedenler yüklerler. Bu durumun benzeri gruplar arası ilişkiler için de geçerlidir. İnsanlar kendilerinin ya da başkalarının yaptığı davranışlara iç grup ya da dış grup üyesi olarak nedenler yükler. Örneğin, insanlar ekonomik kriz dönemlerindeki sorunları azınlık dış gruplara yüklerler. Bu yüklemelerin kaynağında etnik merkezcilik yatar (Hogg vd., 2014, s. 114). Buna benzer bir durum Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği üzerinde görülebilir.

Ahlaki dışlama sonucunda ortaya çıkarılan ve güçlü ön yargıların eşlik ettiği olumsuzlukların, günahların tek nedeni olarak gösterilen günah keçilerine ülkemizden verilebilecek en güncel örnek Suriyeli mültecilerdir. Ülkemizde farklı yaş kategorilerinden pek çok insan, zaman zaman, kimi olumsuz durumlar ya da koşulların sorumlusu, suçlusu olarak peşinen, Suriyeli mültecileri gösterebilmektedirler. (Özben, 2017, s. 456)

Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ile ilgili yapılan çalışmalar, Türk toplumunun Suriyeli algısı hakkında bilgi vermektedir. Bu çalışmalar görüşmelerden, anketlerden, ölçeklerden ve medyada yer alan haber ve paylaşımların içerik analizlerinden elde edilen verilere dayanmaktadır. Yapılan çalışmalarda Türk toplumunun Suriyeli mültecilerden duyduğu rahatsızlığın; çok kalabalık olma, çevreyi kirletme, dilencilik yapma (Topkaya vd., 2016, s. 778), *yerel halkın işlerini ve gelirlerini kaybetmelerine neden olma* (Erdoğan, 2014, s. 28; Tunç, 2015, s. 59; Quadır vd., 2018:, s. 329-330), *açgözlü olma* (Polat vd., 2017, s. 43), *asayiş sorunlarına neden olma, suçlara bulaşarak toplumsal huzuru bozma* (Erdoğan, 2014, s. 28-29; Tunç 2015, s.

59; Yıldırım, 2015, s. 23; Polat vd., 2017, s. 43), *ekonomik yük olma, sağlık ve eğitim hizmetlerinden büyük pay alma* (Çağlar vd., 2014, s. 498; Erdoğan, 2014, s. 28; Quadır vd., 2018, s. 329), *boşanmalara ve çok eşliliğe neden olma* (Quadır vd., 2018, s. 329), *Türk vatandaşlığına geçmeyi isteme* (Erdoğan, 2014, s. 34; Polat vd., 2017, s. 43) gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Suriyeli mültecilere karşı olumsuz değerlendirmelerin sebebi olarak özellikle kamu kaynaklarının paylaşımı ve toplumsal huzurun tehlikeye girmesi hususları dikkat çekmektedir.

Suriyeli mültecilere sağlanan veya sağlandığı düşünülen ekonomik ve sosyal imkânların yanında özellikle üniversiteye giriş konusu ayrı bir önem taşımaktadır. Suriyeli mültecilerin “sınavsız ve gerekirse beyana dayalı olarak” (Erdoğan, 2014, s. 29) üniversitelere kayıt yaptırabileceğine dair yazılı, görsel ve sosyal medyada birçok haber yapılmıştır. Örneğin 5 Ekim 2013 tarihli Posta gazetesinin manşetinde “*‘Yeterli yer yok’ diye her yıl 1 milyon 100 bin gencimiz yüksek öğrenime başlayamıyor!!! Suriyeliler ve Mısırlılar Türkiye’de Üniversiteye Sınavsız Olarak Girecek*” başlıklı bir habere yer verilmiştir (Posta Gazetesi 5 Ekim 2013). Medyada yer alan ve farklı kesimler tarafından yalanlanan³ veya doğruluğu kabul edilen bu tür haberler⁴, toplumsal açıdan Suriyeli mültecilerin üniversite eğitim süreçleri konusunda, toplumda olumsuz bir bakış açısının oluşmasına neden olmuştur.

“Türkiye’de Suriyeliler konusunda zaman zaman ırkçılığa, yabancı düşmanlığına, nefrete varacak olumsuz tavırlara rağmen genelde ‘toplumsal kabul’ düzeyinin olağanüstü yüksek” (Erdoğan, 2014 s. 5) olduğunun da

³ Bu konu ile ilgili yalanlama YÖK tarafından 17.02.2019 tarihinde yapılmıştır ve şu ifadelerle yer verilmiştir (<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/DuyuruDetay.aspx?did=817> [Erişim tarihi: 18.02.2019]): “Son günlerde bazı sosyal medya hesaplarından, YÖK’ün, Suriyeli mültecilerin hiçbir sınava tabi tutulmadan ülkemizde istedikleri üniversitelere girebilecekleri şeklinde bir açıklama yaptığı yönünde tamamen gerçek dışı bilgiler içeren ve vatandaşlarımızı maksatlı bir şekilde yanıltmaya yönelik paylaşımlarda bulunulduğu görülmektedir.

Bu paylaşımlar mevcut durumu yansıtmamakta olup, YÖK’ün Suriyeli mültecilerin hiçbir sınava girmeden ülkemizde istedikleri üniversiteye girebileceklerine dair bir açıklaması olmamıştır, bundan sonra da olması mümkün değildir.

Bu tür siyasi maksatlı, gerçeği yansıtmayan haber veya sosyal medya paylaşımlarına itibar edilmemesini, YÖK’ün sadece resmi kanalları vasıtasıyla yaptığı açıklamaların dikkate alınmasını önemle rica ederiz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.”

⁴ Bu konuda yapılan tartışmalar için bkz.: <https://teyit.org/suriyeliler-universiteye-kosulsuz-sinavsiz-girebiliyor-iddiasi/>

belirtilmesi gerekmektedir. Her ne kadar sosyal medyada yer alan olumlu Suriyeli temsilleri, olumsuz temsillerden az da olsa (Özdemir vd., 2016, s. 240) Suriyeli mültecilerin *misafir*, *Müslüman* ve *savaştan kaçan mazlumlar* olarak değerlendirilmeleri toplumsal kabul görmeleri noktasında etkili olmaktadır (Yıldırım, 2015, s. 36; Arslan vd., 2017, s. 145; Yaylacı, 2017, s. 21; Polat vd., 2017, s. 40; Ankaralı vd., 2017, s. 131; Quadır vd., 2018, s. 341).

Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrenciler

“Yabancı Uyruklu Öğrenci, her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T. C. uyuşurunda bulunmayan kişi” (Resmi Gazete, 30.04.1985) olarak tanımlanmaktadır. YÖK verilerine göre Türkiye'de bulunan üniversitelerde 2017-2018 öğretim yılında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına toplam 125.138 yabancı uyruklu öğrenci kayıtlıdır. Bu öğrencilerin uyruklarına göre dağılımları ele alındığında 2017-2018 öğretim yılında Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan, İran ve Afganistan uyruklu öğrenci sayılarının sıralamada ilk 5'in içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. 2013- 2018 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayılarının Uyruklara Göre Dağılımı

Uyruk	Öğretim Yılı				
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
SURİYE ARAP CUMHURİYETİ	2332	560	9689	15042	20701
AZERBAJYCAN CUMHURİYETİ	6901	10638	12504	14878	17088
TÜRKMENİSTAN	6941	9092	9903	10418	12247
İRAN İSLAM CUMHURİYETİ	4343	5302	5661	6099	6418
AFGANİSTAN İSLAM CUMHURİYETİ	312	3672	4338	5251	5826

Kaynak: YÖK <https://istatistik.yok.gov.tr/> [Erişim tarihi: 07.01.2019]

Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenci sayılarına bakıldığında özellikle Azerbaycan ve Türkmenistan'dan gelen öğrenci sayılarının yüksek olduğu görülmektedir. Türk Cumhuriyetlerinden gelen toplam öğrenci sayısı 2017-2018 öğretim yılında 34.822'dir ve bu rakam toplam yabancı uyruklu öğrenci

sayısının yaklaşık %28'ini oluşturmaktadır.

Tablo 2. 2013- 2018 Yılları Arasında Türk Cumhuriyetleri Uyruklu Öğrenci Sayılarının Uyruklara Göre Dağılımı

Uyruk	Öğretim Yılı				
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
AZERBAYCAN CUMHURİYETİ	6901	10638	12504	14878	17088
TÜRKMENİSTAN	6941	9092	9903	10418	12247
KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ	1306	1799	1986	2015	2065
KIRGIZ CUMHURİYETİ	1410	1819	1994	2032	1926
ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ	371	556	652	736	840
TACİKİSTAN CUMHURİYETİ	469	624	701	692	656
TOPLAM	17398	24528	27740	30771	34822

Kaynak: YÖK <https://istatistik.yok.gov.tr/> [Erişim tarihi: 07.01.2019]

Tablo 1. ve Tablo 2'de de görüldüğü gibi 2013 ve 2018 yılları arasında Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı her geçen yıl artış göstermiştir. (2017-2018 öğretim yılında Tacikistan uyruklu öğrenciler hariç) Bununla beraber bu verilerde Suriye uyruklu öğrenci sayılarındaki artış oranı özellikle dikkat çekmektedir.⁵

Literatür taramalarında Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların büyük bir bölümü Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerle ilgili olarak yapılmıştır. Bu çalışmaların ilgili olduğu konular aşağıdaki gibi sıralanabilir.

⁵ Suriye uyruklu olup üniversiteye kayıt yaptıran öğrenciler "geçici koruma" statüsü kapsamında bulunmaktadır. Bunun yanında geçici koruma kapsamında bulunmayan yabancı uyruklu öğrenciler gerekli şartları sağladıktan sonra "öğrenci ikamet izni" ile Türkiye'de öğrenim görmektedirler. Türkmenistan uyruklu öğrenciler de "öğrenci ikamet izni" ile Türkiye'de bulunmaktadır. (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkzn.: (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izni-cesitleri>) [Erişim tarihi: 08.02.2019])

- Türkiye'de öğrenim gördükten sonra ülkelerine geri dönen öğrencilerin Türkiye hakkındaki bilgi ve düşünceleri (Ersoy, 1998)
- Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına yönelik eğitim politika ve uygulamaları (Kavak vd., 2001; Levent vd., 2013)
- Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinde etkili olan faktörler (Bayraktaroğlu vd., 2009)
- Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları (Paksoy, 2012; Özçetin, 2013; Kumcağız, 2016; Savaşan, 2015; Yardımcıoğlu vd., 2017; Kıroğlu vd., 2010)
- Yabancı uyruklu öğrencilerin dil öğrenme sorunları (Alyılmaz vd., 2015; Seymen vd., 2014; Biçer vd., 2014; Kesten vd., 2010; Derman, 2010; Gürbüz vd., 2016)
- Yabancı uyruklu öğrencilerin psikolojik ihtiyaç ve yaşam doyumları (Sungur vd., 2016; Yiğit, 2012; Halmatov, 2007; Gökyer, 2017)
- Yabancı uyruklu öğrencilerin üniversite yaşamından memnuniyet durumları (Özkan vd., 2015)
- Yabancı uyruklu öğrenciler ile Türk öğrencilerin sınıf ortamındaki ilişkileri, sosyal ilişkileri, öğrencilerin birbirleri hakkındaki algıları (Çelik, 2019)

Araştırmanın Önemi

Küreselleşme ekseninde gerçekleşen toplumsal değişimler, gelişen demokrasi ve insan hakları anlayışı klasik milli devleti oluşturan homojen yapıyı yıpratıcı bir etki oluşturmuştur (Özkul, 2013, s.138). Türkiye de bu süreçten etkilenmiştir. Türkiye, küreselleşmenin ve çevre ülkelerdeki iç karışıklıkların etkileriyle her geçen gün daha fazla sayıda yabancı uyruklu insana ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte farklı coğrafyalardan ve kültürlerden, farklı amaç ve sebeplerle gelen bu insanlara karşı gündelik yaşam içerisinde farklı ön yargılar ve kalıp yargılar üretilmektedir. Bu ön yargıların ve kalıp yargıların muhatabı olan gruplardan biri de yabancı uyruklu öğrencilerdir.

İlgili literatür incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılan çalışmaların daha çok dil öğrenimi ve öğrencilerin yaşadıkları sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Diğer taraftan

öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarına odaklanan çalışmalarda, çalışmaların kurgusu gereği birden fazla konunun (iletişim, barınma, yemek, burs vb.) yüzeysel bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Özellikle iletişim ve kültürel sorunlar üzerine yapılan araştırmalar; yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı ön yargı ve kalıp yargılara ya hiç değinmemekte ya da bu konuları yüzeysel olarak ele almaktadır. Bu açıdan bakıldığında hazırlanan çalışma, genelde Türkiye’de öğrenim gören Türk Cumhuriyeti uyruklu yabancı öğrencilerin, özelde ise Türkmenistan uyruklu öğrencilerin karşılaştığı ön yargı ve kalıp yargıları ele alması açısından önemlidir. Bunun yanında Türkmenistanlı öğrencilere yönelik oluşturulan ön yargı ve kalıp yargıların kaynağının, Suriyeli mültecilere yönelik ön yargı ve kalıp yargılarla ilişkisini ortaya koyması açısından da ayrı bir öneme sahiptir. Hazırlanan çalışmanın ilgili literatürdeki boşluğu dolduracağı ve konu ile ilgili farklı çalışmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmada odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. 2018 Kasım ayında yedişer kişiden oluşan üç farklı grup ile görüşme yapılmıştır. Araştırmacının moderatör olduğu görüşmelerde bir sosyolog öğretim üyesi de raportörlük görevini üstlenmiştir. Görüşmeler her bir odak grup için 65-75 dakika arasında sürmüştür. Uygun bir toplantı salonunda yürütülen görüşmeler, katılımcılarının da izni alınarak videoya kaydedilmiştir. Görüşmeler sonrasında görüşme kayıtları ve raportör tarafından alınan notlar bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Katılımcıların kullandıkları kelimelerde, ifadelerde ve örneklerde ortaya konan ana fikirleri ve temaları tanımlamak için çoklu okumalar gerçekleştirilmiş ve kodlamalar yapılmıştır. Farklı temalar ve katılımcıların çoğu tarafından ifade edilen temalar, ilişkiler açısından analiz edilmiş ve veriler raporlaştırılmıştır. Bulgular bölümünde, bu temaların içeriklerini netleştirmek için katılımcıların ifadelerinden bire bir alıntılar kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

2018-2019 öğretim yılında Bayburt Üniversitesine kayıtlı 122 yabancı uyruklu öğrenci bulunmaktadır ve bu öğrenciler ağırlıklı olarak Türk Cumhuriyetleri uyrukludur. Bunlardan 37'si Azerbaycan, 1'i Kırgızistan ve 52'si Türkmenistan uyruklu öğrencilerdir.

Tablo 3. 2018- 2019 Öğretim Yılında Bayburt Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrenci Sayılarının Uyruklara Göre Dağılımı

Uyruk	Öğrenci Sayısı	Uyruk	Öğrenci Sayısı	Uyruk	Öğrenci Sayısı
AFGANİSTAN	5	GÜRCİSTAN	1	SOMALİ	2
ALMANYA	1	HOLLANDA	1	SURİYE	9
AZERBAYCAN	37	IRAK	1	TÜRKMENİSTAN	52
BURUNDI	5	KIRGIZİSTAN	1	YEMEN	1
ÇİN	1	MISIR	1		
FİLİSTİN	1	MORİTANYA	3		

Kaynak: Bayburt Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Araştırmanın çalışma grubunu, kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılan ve Bayburt Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 21 Türkmenistan uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler görüşme sırasında kendilerine yöneltilen soruları anlayabilecek ve sorulara cevap verebilecek seviyede Türkçe konuşabilmektedir.

BULGULAR

Çalışma Grubu İlgili Bilgiler

Çalışma grubu, 11 (%52) kadın, 10 (%48) erkekten oluşmaktadır. Çalışma grubundaki öğrenciler 21-24 yaş aralığındadır. Çalışma grubundaki öğrenciler, alt ve orta sınıf ailelerin çocukları olduklarını belirtmiştir. Yine öğrencilerin tamamı ekonomik açıdan sorunlar yaşadıklarını ve tatil dönemlerinde Türkiye'de garsonluk, çocuk bakıcılığı, tezgâhtarlık gibi işlerde çalıştıklarını ifade etmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin tamamı, ailelerini ziyarete gitme konusunda zorluklar yaşadıklarını ve uzun süredir Türkmenistan'a gitmediklerini belirtmiştir. Sadece erkek bir öğrenci evli olduğu ve eşi

Türkmenistan'da yaşadığı için mecburen Türkmenistan'a belirli aralıklarla gidip geldiğini belirtmiştir. Öğrencilerden 7'si KYK yurdunda, 14'ü ise özel yurtlarda veya apart dairelerde kaldığını söylemiştir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin 8'inin Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan akrabaları bulunmaktadır. Akrabalarından, kendileri gibi üniversite öğrencisi olanların yanında Türkiye'de kalıcı olarak yaşayanlar da bulunmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilerin tamamının Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan arkadaşları bulunmaktadır ve öğrenciler çalışma, gezi veya arkadaş/akraba ziyareti gibi nedenlerden dolayı Türkiye'nin farklı şehirlerinde zaman geçirdiğini belirtmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin tamamı öğrenimleri bittikten sonra Türkmenistan'a geri dönmeyi istediklerini belirtmiştir.

Türk Toplumunun Türkmenistanlı Öğrencilere Bakışı

Odak grup görüşmeleri sırasında öğrencilere, Türk toplumu ile olan ilişkilerine yönelik sorular yöneltilmiş ve toplumun kendilerini nasıl değerlendirdiği sorulmuştur. Bu ve benzer sorulara verilen cevapların analizinden *Türk kimliği ve kültürel uyuşma* temalarına ulaşılmıştır. Bu temalara ait açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Çalışma grubundaki öğrenciler, kendilerinin *Türkmen* ya da *yabancı öğrenci* olarak tanımlanmasından rahatsız olduğunu belirtmiştir. Bir erkek öğrenci:

(Sinirli bir şekilde) Bize Türkmenistanlı denilmesi çok yanlış. Biz Türk'üz. Bize Türkmen diyorlar. Biz de onlara "Biz Türkmen değiliz. Biz de Türk'üz. Siz burada yaşayan Türk'sünüz biz de orada (Türkmenistan'da) yaşayan Türk'üz." diyoruz.

Başka bir kadın öğrenci:

Bazen bana nereli olduğumu soruyorlar. Ben de "Türkmenistan'dan geldim. Türküm." diyorum. Bana "Sen de mi Türk'sün?" diye imalı bir şekilde soruyorlar. Ben de "Evet, ben de Türküm." diyorum. Bunun gibi sorulardan hiç hoşlanmıyorum. Ama herkes böyle değil. Bazılarına Türkmenistan'dan geldim deyince çok mutlu oluyorlar. Hemen benimle tanışmaya ve yardımcı olmaya çalışıyorlar. Bazen bilmeyenler oluyor. Onlara da Türk olduğumuzu anlatmaya çalışıyoruz.

Çalışma grubundaki öğrenciler, Türkiye'ye geldikleri ilk zamanlarda bazı sorunlar yaşadıklarını; fakat kısa bir süre sonra uyum sağladıklarını belirtmiştir. Öğrenciler, kolaylıkla uyum sağlamalarının en önemli nedeninin kültürel benzerlik olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kendilerine iyi davrandıklarını ve büyük bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bir kadın öğrenci:

Biz de Müslümanız. Her şeyimiz birbirine çok benziyor. Yemeklerde biraz sorun yaşadık. (Gülerek) Bir de çay konusunda. Onun dışında başka sorun yok. Bir de Türkmenistanda kadınlar pantolon giymez. Buraya gelince o konuda çok zorlandık. Sonra alıştık. Yani demek istediğim biz de Türkiye'dekiler gibiyiz. O yüzden bize iyi davranıyorlar.

Başka bir kadın öğrenci:

Burada yaşayan arkadaşlarla konuştuğumuzda bayramların, düğünlerin Türkmenistan'a çok benzediğini öğrendim. Bizde de kız isteme var. Ramazan var. Buradaki en büyük farklılık kadınlar daha rahat. Ne bileyim, kadınlar rahat davranıyor burada. Mesela ben en çok kızların sigara içmesine şaşırılmışım. Bizim orada içmezler, ayıptır. Böyle şeyleri söyleyince bazen (Türkiye Cumhuriyeti uyruklu) arkadaşlarla tartışıyorum. Onun dışında bir sorunumuz yok.

Bir erkek öğrenci:

Bizim büyüklere, kadınlara davranışlarımızla sizinkiler aynı. Biz de saygı gösteririz. Böyle davranınca da sorun olmaz. Onun için de bize karşı iyiler. Hocalarımızla da aramız iyidir. Bizi severler, yardımcı olurlar.

Çalışma grubundaki öğrenciler, Türkmenistan ve Türkiye arasındaki dil, din gibi kültürel öğelerdeki benzerlikler sayesinde Türk toplumunun kendilerine "iyi" davrandıklarını belirtmişlerdir.

Türkmenistanlı Öğrencilere Yönelik Ön yargı ve Kalıp Yargılar

Odak grup görüşmeleri sırasında öğrencilere, Türk toplumunda kendilerine yönelik ön yargılar ve kalıp yargılar ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevapların analizinden *fiziksel özellikler*, üniversiteye giriş, yurt, burs ve *ders başarısı* temalarına ulaşılmıştır. Bu temalara ait açıklamalar aşağıda sunulmuştur.

Çalışma grubundaki öğrenciler, bazı durumlarda fiziksel özelliklerinden dolayı (özellikle çekik göz) kendilerine karşı ön yargılı davranıldığını belirtmiştir. Öğrenciler kendilerinin Çinli, Japon ya da Koreli sanıldığını ve bu nedenle olumsuz durumlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan öğrenciler bazı insanların Türkmenlere karşı dini ve siyasi açıdan olumsuz kalıp yargıları bulunduğunu ve bu nedenle sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bir kadın katılımcı:

Bana uzaktan uzun uzun bakıyorlar. İlk başlarda çok sinirleniyordum ama sonra alıştım. Yanıma gelip “Sen Japon musun?” diye soruyorlar. Ben de Türk olduğumu söylüyorum. Bazıları çok sevinip boynuma sarılıyor. Bazıları da inanmıyor. Böyle şüpheyle bakıyor.

Başka bir kadın öğrenci:

Bana daha çok “Çinli misin?” diye soruyorlar. “Türkmenistan’dan geldim” diyorum. Bazıları kabulleniyor. Bazıları da “Zaten siz de Çinlisiniz.” diyorlar. Bizim böcek yediğimizi sanıyorlar. Hep soruyorlar. Bir de “at eti yiyor musunuz?” diyorlar. Bizim de Müslüman olduğumuzu bilmeyen çok insan var. Biz de ısrarla anlatmaya çalışıyoruz. Bizi dinleyenler, inananlar var. Bazıları da kabul etmek istemiyor.

Başka bir erkek katılımcı:

Bana en çok söylenen bizim komünist olduğumuz. Biz ateistmişiz. Rusya’yı seviyormuşuz. Müslümanlığı unutmmuşuz. Bazen çok sert tartışmalar oluyor. Biz Müslümanız ve Türk’üz diyorum.

Çalışma grubundaki öğrenciler, toplumda kendilerine yönelik; üniversiteye giriş, yurt, burs ve ders başarısı konularında ön yargı ve kalıp yargıların bulunduğunu belirtmişlerdir. Bir kadın katılımcı:

Bana “Ne güzel bedavadan üniversite okuyorsunuz. Biz bu kadar uğraşalım bu bölüme girmek için siz kolayca gelin okuyun.” diyorlar. Çoğusu bizim sınava (YÖS- Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı) girdiğimizi bilmiyor. Sanıyorlar ki Türkmenistan’dan gelip istediğimiz üniversiteyi okuyoruz. Sınava girdiğimizi bilenler de “Sizin sınavınız çok kolay. Biz o kadar çalışıyoruz. Siz çalışmadan, bilmeden hemen kazanıyorsunuz.” diyor.

Başka bir kadın öğrenci:

Beni en çok üzen şey de bu (sınavsız geldiklerini düşünmeleri). Bizi bedavacı sanıyorlar. Bazıları bana diyor ki: “Ben kalkıp başka ülkeye okumaya gitmem. Ha beni de beleş okutsunlar, yurda para vermeyeyim, bir sürü burs alayım, ben de giderim.” Ben de onlara diyorum ki “Çoğumuza yurt (KYK) çıkmadı. Biz özel yurttan kalıyoruz. Onun parasını da ailemiz göndermeye çalışıyor. Biz yazın gidip başka şehirlerde çalışıyoruz.” Hocam, bizim ne çektiğimizi bilmeden konuşuyorlar. (...) Hepsi böyle değil ama bilmiyorum. Belki bize böyle konuşmayanlar da öyle düşünüyordur ama söylemiyordur.

Başka bir erkek öğrenci:

Mesela ben derslerime çalışıyorum, yüksek not alıyorum. Bana gelip “Sen nasıl bu kadar yüksek not alıyorsun. Türkçeyi bilmiyorsun. Gidip hocalardan not istiyorsun. Onlar da veriyor.” diyorlar.

Başka bir kadın öğrenci:

Bu not konusunda ben de çok sorun yaşıyorum. Kızlar biraz daha titiz bu notlar konusunda. Nasıl yüksek not aldığımızı soruyorlar hep. Ben de ülkemden buraya okumak için geldiğimi, onun için de çalıştığımı söylüyorum. Bizim hocalardan not istediğimizi düşünüyorlar. Ya da hocaların bize acıyıp not verdiğini söylüyorlar.

Başka bir erkek öğrenci:

Hocam ben arkadaşların söylediklerini özetleyeyim. Bizim buraya ne şartlarda geldiğimizi bilmeyenler bizim elimizi kolumuzu sallaya sallaya üniversiteye geldiğimizi sanıyor. Bizim devletten bir sürü burs aldığımızı sanıyor. Yurttan bedavadan kaldığımızı sanıyor. Yemekhaneden bedava yemek yediğimizi sanıyor. Bir de devletin bize torpil yaptığını sanıyor. Yani notları çok veriyor. (Diğer katılımcılar da sözel olarak onaylıyor.) Tamam, ben Türkiye’den çok memnunum. Oradaki arkadaşlarıma akrabalarıma buraya gelin okuyun diyorum. Memleketime gidince de Türkiye ile bağımı koparmayacağım; ama böyle şeyler de oluyor. Burası da benim memleketim. Ben de Türk’üm. Böyle şeyler söyleyenler de olacak. Ne de olsa biz yabancıyız.

Çalışma grubundaki öğrencilerin ifadeleri belirli ön yargı ve kalıp yargıların muhatabı olduklarını göstermektedir. Öğrenciler, fiziksel özelliklerinden

(çekik göz gibi) dolayı uzak doğulu sanılmakta ve buna bağlı olarak da dinleri ve kültürleri ile ilgili olumsuz ön yargı ve kalıp yargıların odağında kalmaktadırlar. Diğer taraftan üniversiteye sınavsız giriş, yurt imkânlarından faydalanma, derslerde kayrılma gibi konular üzerinden öğrencilere yönelik ön yargıların bulunduğu da görülmektedir.

Türkmenistanlı Öğrencilere Yönelik Ön yargı ve Kalıp Yargıların Suriyeli Mülteciler Hakkında Üretilen Ön yargı ve Kalıp Yargılarla İlişkisi

Odak grup görüşmeleri sırasında öğrencilere Türk toplumunun Suriyeli mültecilere bakışının kendilerine yansımaları konusunda sorular yöneltilmiştir. Katılımcılar, kendilerinin Suriyeli mülteciler gibi değerlendirilmediğini; fakat özellikle Suriyeli üniversite öğrencileri hakkındaki ön yargı ve kalıp yargıların kendilerine de yansıdığını belirtmişlerdir. Bir erkek öğrenci:

Doğruyu söylemek gerekirse bize Suriyelilere baktıkları gibi bakmıyorlar. Zaten biz onlardan değiliz. Onlar gibi de değiliz. Allah'a şükür bizim vatanımız var. Biz kaçıp gelmedik. Biz okumaya geldik. Ama bazen bizi aynı sepete (kefeye) koyuyorlar. Bazen arkadaşlarla konuşurken imalı bir şekilde "Herkes bizi (Türkiye'yi) yiyor (kaynaklarımızı tüketiyor). Herkese biz bakalım." diyorlar. Anlıyorum ki bize de diyorlar.

Başka bir kadın öğrenci:

Ben anlıyorum. Gerçekten de Türkiye'de çok Suriyeli var. Devlet de çok para harcıyor. Arkadaşlarımın bazıları kötü durumda (ekonomik olarak). Bazen yurt parasını vermekte zorlanıyor. İstedığı yemeği yiyemiyor. Sonra (Suriyeliler) konu açılınca "Herkes memleketine gitsin. Yeter milleti beslediğimiz." gibi şeyler diyorlar. Üstü kapalı dese de aslında bize de söylüyor.

Bu katılımcının sözünü kesen kadın bir öğrenci:

(Sinirli bir ifade ile) Tamam, ama biz Suriyeliler gibi değiliz ki. Biz kendi paramızla okuyoruz. Çalışıyoruz. Hem biz özbeöz Türküz. Bize böyle demeleri çok yanlış. Hepimiz sınavla gelmedik mi? Hepimiz anamızı babamızı özlemiyor muyuz? Bizi Suriyelilerle bir tutmasınlar.

Başka bir erkek öğrenci:

Burada (Bayburt Üniversitesi) okuyan çok Suriyeli yok. Olsa bilirdim. Ama arkadaşların çoğusu Suriyelilerin sınavsız geçtiğini biliyor (düşünüyor). Şimdi

onlar için öyle düşününce bizim için de aynı düşünüyorlar. Ama yine de bizi Suriyeliler gibi görmüyorlar. Böyle durumlar da oluyor ama yine de bize öyle bakmıyorlar.

Başka bir kadın öğrenci:

Biraz önce de söyledim ya hocam, bize beleşçi diyorlar. Suriyelilerin etkisi var. Yani onlar hep yardım alıyor. Devlet çok para harcıyor. Bize de böyle olduğunu sanıyorlar. (...) Yok, ama ne kadar olsa da bize Suriyeliler gibi davranmıyorlar.

Çalışma grubundaki öğrencilerin ifadeleri, kendilerine yönelik ön yargı ve kalıp yargıların oluşumunda ve derinleşmesinde Türk toplumunda yer alan Suriyeli mültecilere yönelik yargıların etkili olduğunu göstermektedir. Suriyeli mültecilere yönelik oluşan ön yargılar ve kalıp yargılar benzer bir şekilde Türkmenistan uyruklu öğrencilere de yansıtılmaktadır.

SONUÇ

İnsanlar hem kendilerini hem de kendilerinden görmedikleri dış grup üyelerini kalıp yargılar yolu ile sınıflandırır. Bu sınıflandırmayı yapmak için kullandıkları kalıp yargılar sayesinde de kendi gruplarını değerli gördükleri gibi bireysel olarak kendi öz saygılarını da kazanmaya çalışırlar.

Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşadığı göç dalgasına bağlı olarak ortaya çıkan Suriyeli mülteciler konusunda da buna benzer bir sürecin işlediği görülmektedir. Toplumsal sınıflandırmanın sonucu olarak toplumun belirli kesimleri tarafından, bütün Suriyeli mülteciler; *suç işleyen, kamu kaynaklarını sömüren, boşanmalara, insanların işlerini kaybetmesine neden olan* insanlar olarak görülmektedir. Bunun yanında bu düşünceleri destekleyen ve bu düşüncelerin kökleşmesine neden olan toplumsal, ekonomik ve siyasi içerikli tartışmalar (vergi ödememe, vatandaşlığa geçiş, üniversiteye sınavsız geçiş vb.) gündeme gelmektedir.

Fakat yapılan bu çalışmanın sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi bu tartışmalar ve üretilen ön yargı ve kalıp yargılar sadece *hedefi olan* Suriyeli mülteciler ile sınırlı kalmamaktadır. Her ne kadar Suriyeli mülteciler ile Türkiye Cumhuriyetleri uyruklu öğrencileri aynı kategoride değerlendirmek ve iki

grubu benzer dış gruplar olarak görmek yanlış olsa da Suriyelilere yönelik bazı ön yargıların Türkmenistan uyruklu öğrencilere yansıtıldığı görülmektedir.

Özellikle üniversiteye sınavsız geçiş, öğrencilerin aldıkları burslar ve yardımlar, yurtlardan ücretsiz yararlanma, ücretsiz ve ayrıcalıklı eğitim konularında kamuoyunda Suriyeli mülteciler üzerinden yürütülen tartışmalara bağlı olarak üretilen kalıp yargılar ve ön yargılar Türkmenistan uyruklu öğrencilere de yansıtılmaktadır. Araştırma bulgularına göre Türkmenistanlı öğrenciler Türk ve Müslüman kimlikleri ve kültürel yakınlıklarından dolayı toplumsal kabul görseler de özellikle kamu kaynaklarının paylaşımı konusunda bazı ön yargı ve kalıp yargıların muhatabı olmaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre Türkmenistanlı öğrenciler, sınavsız olarak üniversiteye yerleştikleri, devlet yurtlarından ücretsiz yararlandıkları, burs ve ayrıcalıklı bir eğitim aldıkları yönünde üretilen ön yargı ve kalıp yargıların hedefi olmaktadır.

Diğer taraftan, araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Türkmenistan uyruklu öğrencilerin özellikle çekik gözlü olmalarından dolayı kendilerine yönelik bazı ön yargıların ve kalıp yargıların üretildiği de görülmektedir. Toplumda var olan *Uzak Doğulu* algısının bu noktada etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında Türkmenistanlı öğrencilere yönelik tarihsel süreç içerisinde Rusya ile olan ilişkilerine bağlı olarak siyasi içerikli bazı ön yargıların (komünist, ateist gibi) olduğu da görülmüştür.

Sonuç olarak, Türk toplumunda *dost* ve *kardeş* olarak görülen, ortak kültür ve tarihe sahip olunan Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkiye'ye uyum sağlama ve toplumsal kabul görme konusunda büyük sorunlar yaşamadıkları görülmüştür. Bunun yanında Suriyeli mülteciler üzerinden yürütülen tartışmalardan üretilen ön yargı ve kalıp yargıların Türkmenistan uyruklu öğrencilere de yansıtıldığı görülmüştür. Bu durum Türkmenistanlı öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmak için kamuoyunun ve özellikle üniversite öğrencilerinin, yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim süreçleri ile ilgili olarak etkili yollarla bilgilendirilmesinin ve bilgi kirliliğinin ortadan kaldırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Yine Türk Cumhuriyetlerinin kültürel, tarihi ve siyasi özelliklerinin kamuoyuna tanıtılması da ayrı bir öneme sahiptir. Bu sayede Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine önemli bir katkı sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Cambridge: Addison-Wesley.
- Alyılmaz, S., Biçer, N., Çoban, İ. (2015). Atatürk Üniversitesinde Öğrenim Gören Kırgız Öğrencilerin Türkçe ve Türkiye'ye Yönelik Görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 328-338.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Küneuroğlu, M., Çaça, M., Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2012). Sosyal Psikoloji, (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Arslan, İ., Bozgeyik, Y., Alancıoğlu, E. (2017). Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği. *İlahiyat Akademi Dergisi (Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)* 3.4 129-148.
- Bauman, Z. (2010). *Sosyolojik Düşünmek*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Bayraktaroğlu, S., & Mustafayeva, L. (2009). Türk Yüksek Öğretim Sistemi ve Türk Dünyası İlişkileri: Sakarya Üniversitesinde Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Öğrenciler Örneği. *Journal of Azerbaijani Studies*. 284-292.
- Biçer, N., Çoban, İ., & BAKIR, S. (2014). Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Journal Of International Social Research* 7.29.125- 135.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü-Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), "Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar", Erişim tarihi: 28.05.2020, <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>
- Cunningham, W. A., Nezlek, J. B., & Banaji, M. R. (2004). Implicit and Explicit Ethnocentrism: Revisiting the Ideologies of Prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 30.10: 1332-1346.
- Çağlar, İ., & Özkır, Y. (2014). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili. *Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı*. 485-501.

- Çelik, Ö. (2019). *Sakarya Üniversitesi'nde Okuyan Türk ve Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Karşılıklı Alguları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Derman, S. (2010). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29.29. 227-247.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ersoy, H (1998). Türk Cumhuriyetlerinden Gelen İlk Öğrenciler ve Türkiye Deneyimleri. *bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 7 (3) 7-15.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (A. Yılmaz, Haz.) İstanbul: Kırmızı Yay.
- Gökyer, N. (2017). Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Uyumları. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 7.1. 98- 108.
- Gürbüz, R., Güleç, İ. (2016). Türkiye'de Eğitim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkçeye İlişkin Görüşleri: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Sakarya University Journal of Education*. 6.2. 141-153.
- Habermas, J. (2002). *Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak*. (İ. Aka, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Halmatov, S. (2007). *Türkiye'de Eğitim Görmekte Olan Yabancı Uyruklu Öğrenciler ile TC Uyruklu Öğrencilerin Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Hogg, M. A., Vaughan, G. M. (2011). *Sosyal Psikoloji*. (İ. Yıldız, A. Gelmez, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hortaçsu, N. (2014). *Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, Erişim tarihi: 24.06.2020, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. "Genel Bilgi", Erişim tarihi: 28.05.2020, <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45>
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. "Öğrenci İkamet İzni", Erişim tarihi: 28.05.2020, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izni-cesitleri>

- Jenkins, R. (2016). *Bir Kavramın Anatomisi: Sosyal Kimlik*. (G. Bostancı, Çev.) İstanbul: Everest Yayınları.
- Kavak, Y., Baskan, G. A. (2001). Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20.20. 92-103.
- Kesten, A., Kırkoğlu, K., Elma, C. (2010). Language and Education Problems of International Students in Turkey. *Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24. 65-85.
- Kumcağız, H., Dadashzadeh, R., Alakuş, K. (2016). Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Yaşadıkları Sorunlar. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35.2 37-50.
- Levent, F., Karaevli, Ö. (2013). Uluslararası Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Politikalar ve Türkiye İçin Öneriler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 38.38. 97-118.
- Newman, D. M. (2013). *Sosyoloji: Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek*. (A. Arslan, Çev.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Özben, M. (2017). Toplumsal Eşitsizlikler. İ. Sezal. (Ed.), *Sosyoloji*. (ss. 447-474). İstanbul: Beta.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, F., Öner-Özkan, B. (2016). Türkiye'de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri. *Nesne Psikolojisi Dergisi* 4.8 227-245.
- Özkalp, E. (2017). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Yay.
- Özkan, G., Güvendir, M. A. (2015). Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri Örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(1). 174- 190.
- Özkul, O. (2013). *Kültür ve Küreselleşme*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Paksoy, H. M., Paksoy, S., Özçalıcı, M. (2012). Türkiye'de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Sorunları: GAP Bölgesi Üniversiteleri Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2.2 85-94.

- Park, R. E. (2016). İnsan Göçü ve Marjinal İnsan. (K. Eren, Çev) L. Ünsaldı. (Ed.), *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (ss. 69-82). Ankara: Heretik.
- Polat, F. Ç., Kaya, E. (2017). Bir Ötekileştirme Pratiği: Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48. Posta Gazetesi (5 Ekim 2013).
- Quadir, S. E., & Çimen, L. K. (2018). Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Görüşleri (Konya İli Örneği). *Third Sector Social Economic Review*. 53.2. 327-345.
- Resmi Gazete, “Geçici Koruma Yönetmeliği”, Tarih: 22.10.2014. Sayı: 29153
- Resmi Gazete, “Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik” Tarih: 30.4.1985. Sayı: 18740.
- Savaşan, F., Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. (2015). Yabancı Uyruklu Lisans ve Lisansüstü Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu*: 6-8.
- Schütz, A. (2016). Yabancı: Bir Sosyal Psikoloji Makalesi. (K. Eren, Çev) L. Ünsaldı. (Ed.), *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (ss. 35-52). Ankara: Heretik.
- Seymen, H., & Tok, M. (2015). İleri Düzey Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Zorlandıkları Kültürel Dil Unsurlarının Tespiti ve Sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* 4.3 1188-1212.
- Simmel, G. (2016). Yabancı. (K. Eren, Çev) L. Ünsaldı. (Ed.), *Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (ss. 35-52). Ankara: Heretik.
- Sumner, W. G. (2002). *Folkways: A Study of Mores, Manners, Customs and Morals*. Courier Corporation.
- Sungur, M. A., Şahin, M., Can, G., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., (2016). Düzce Üniversitesinde Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Sosyal Uyumlarını Etkileyen Faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 6.2. 101-109.
- Topkaya, Y., Akdağ, H. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 767-786.
- Tunç, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi* 2.2. 29-63.

- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)* 12.1 203-254.
- Yaylacı, F. G. (2017). Eskişehir Yerel Basınında “Mülteciler” ve “Suriyeliler”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 20.1 1-40.
- Yıldırım, S. (2015). *Türkiye'deki Konuşmalarda Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğit, R. (2012). Konya İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bir Kısım Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 27. 317-326.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. Erişim tarihi: 07.01.2019, <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Yükseköğretim Kurulu YÖK. 17.02.2019 tarihli kamuoyu duyurusu. Erişim tarihi: 18.02.2019, <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/DuyuruDetay.aspx?did=817>

